

Vanvett och etikett

Psykatri

H Kutchins och S A Kirk
*Making Us Crazy –
 DSM: The Psychiatric Bible and
 the Creation of Mental Disorders*
 Constable, 1999

Var fjärde amerikan är kvalificerad för psykvården. Det är medicinarnas offensiv mot freudianerna som har lett till en diagnostisk förbistring, noterar Svante Folin.

I år fyller Freuds DRÖMTYDNING 100 år. Den är grundstenen i den surrealistiska tankebyggnad som har dominerat 1900-talets föreställningar om människans själsliv. 1990-talets "freudkrig" borde rimligen ha begravt psykoanalysen flera femnar under marxismen – så blev dock ej fallet. Freud har fler liv än katten och psykodynamiska teorier har fortfarande en stark ställning inom svensk psykiatri, även om biologiska förklaringsmodeller vinner indesteg.

Efter Andra världskriget blev psykoanalysen en integrerad del av den amerikanska mytologin. En bidragande orsak var de av nazismen fördrivna horderna av europeiska psykoanalytiker, som invaderade den nya världen. Under 1980-talet inträffade en omsvängning, då de Freudfientliga krafterna tog över makten i det amerikanska psykiatrförbundet APA. En av kontrarevolutionens mest ödesdigra konsekvenser var nomenklaturförändringar i psykiatris bibel DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders).

I TREDJE UPPLAGAN (1980) utmönstrades det freudianska nyckelbegreppet "neuros", vilket ungefär motsvarar att plocka bort synden från kristendomen. Syftet var att förbättra psykiatris naturvetenskapliga status. Problemet med begreppet som "neuros" är bristen på diagnostisk precision. Somatiska medicinmän vill arbeta med diagnostiskt okontroversiella hjärntumörer, diabetes, njursvikt, livmodersframfall och skurgumskhän. Mentala störningar är diffusare och

Det är bara i pilsnerfilmer som skojare har flackande blick. Bo Persson har läst en antologi om datasäkerhet.

Som bekant växer Prosec-branschen (protection & security) så det knakar. Till detta bidrar inte minst informationsteknologins snabba utbredning och därmed förenade risker för bedrägerier och databrott. Internationella, finansiella bedrägerier är en tillväxtbransch som bedöms komma att omsätta runt 300 miljarder svenska kronor i år. Om detta kan man läsa i en intressant konferensrapport från

USA:s Vietnamveteraner drabbades officiellt av Post Traumatic Stress Disorder – en av modern tids alla psykiatriska diagnoser.

olika läkare sätter allt som oftast olika patologiska etiketter på samma patient. Godtyckligheten är ett problem, inte minst för att människor påverkas av den diagnos de tilldelas.

Att psykiatriker ofta har varit maktens tjänstvilliga pigor är ett dystert faktum. En psykiatriker från sydstaterna hävdade före Inbördeskriget att neger-slavar skulle bli vansinniga om de blev fria – deras primitiva personlighet skulle krossas under valfrihetens ok. Det statistiska beviset var att i det emanciperade Maine var en neger av 14 galen, under det att motsvarande siffra i slavparadiset Louisiana var en av 4 310. Tyvärr kunde även slavar drabbas av sinnessjukdom, som drapetomani – sjuklig rymningsbenägenhet – eller dyathesia aethiopica – olydnad och lättja.

DET UTBREDDA BRUKET att stämpla misshagliga personer som sinnessjuka – inte minst i Sovjet – resulterade under 1960-talet i en anti-psykiatrisk motrörelse, där bland andra Foucault, Szasz och Laing förfäktade tesen att psykiatrin var ett instrument för repressivt maktmissbruk och att det var samhället som var sjukt – inte darrarna.

Om psykiatrin ska kunna närma

sig den position av vetenskaplig respektabilitet som omger den somatiska medicinen, måste den kunna prestera någorlunda precisa och entydiga diagnoser. Av tradition har disciplinen varit svårt hemfallen åt modenycker. Hysteri, neurasteni, nymfomani, masturbatorisk oligofreni och penisavund har förpassats till arkivet för att ge plats åt innovationer som borderline, posttraumatiskt stressyndrom, panikångest, utbrändhet och hyposexuell luststörning. I detta terminologiska töcken har DSM blivit fyrsystemet som psykiatrikerna navigerar efter.

DSM ÄR DEN PSYKIATRISKA diagnostikens lagbok, inte bara i USA utan världen över. Den första upplagan 1952 var ett blygsamt häfte. DSM-II var fortfarande blott 150 spiralbundna sidor som kostade 3,50 dollar. Expertkommittén bestod av tio medlemmar. Senaste upplagan, DSM-IV (1994), är en 900-sidig tegelsten för hundra dollar och med en upplaga på en miljon exemplar, produkten av ett tusen konsulterade experter. I *MAKING US CRAZY – DSM: THE PSYCHIATRIC BIBLE AND THE CREATION OF MENTAL DISORDERS* utsätter socio-

logiprofessorerna Kutchins och Kirk psykbibeln för en svidade, kallkritisk granskning. Den heliga skriften är mindre ett resultat av analytisk stringens och klinisk dokumentation än av profitintresse, akademiska intriger, lobbying och politisk opportunism. Psykiatriska diagnoser vara eller inte vara är fortfarande resultatet av inflammerade omröstningar inom skrädet.

Den första organiserade attacken mot DSM kom inte väntat från den Gay Liberation Movement. DSM-II (1968) klassificerade homosexualitet som en sexuell avvikelse bland andra, som nekrofil, pedofili och sadism. I den terapeutiska arsenalen ingick testosteroninjektioner, kalla sittbad, bilder av bögssex plus kräkmedel och psykoanalys. Den militanta bögrörelsen vägrade att betrakta sin livsstil och sitt val av sexuell identitet som patologiska. Då härskade fortfarande den psykoanalytiska bögteorin, det vill säga för lite pappa och för mycket mamma. Den mäktiga homosexlobbyn började systematiskt sabotera de årliga psykiatrickongresserna, som snart urartade till kaos.

KLIMAX NÅDDES 1972 då Dr Anonymous, en maskerad psykiatriker, deklarerade att han och ytterligare 200 medlemmar av psykiatrickerförbundet var homosexuella. Dr Robert Spitzer – DMS-diktatorn – insåg att loppet var kört och fick genom intriger psykiatrickerförbundet att med knapp majoritet rösta bort homosexualiteten från listan på mentalsjukdomar. För den psykoanalytiska falangen var det en katastrof och de kämpade för att åtminstone behålla diagnosen "egodyntoni/homosexualitet" – det vill säga bögar som inte gillar att vara bögar. 1987 eliminerades även denna ur DSM.

Argsinta feminister stod näst på tur. Spitzer, som betraktade sig som psykiatris Linné, ville i okloki nit introducera tre nya, potentiellt kvinnoförnedrande, psykiatriska diagnoser i DSM-III – Masochistic Personality Disorder, Paraphilic Rapism och Premenstrual Dysphoric Disorder. Kvinno-rörelsens argsint åhfulla kommentarer inför detta flagrant uttryck för manssvinnertvingade Spitzer-till snabb reträtt.

Under det att bögar och kvinnor ville ut ur DSM, ville andra in. Vietnamveteranerna var angelägnare att få sina problem sjukdomsklassificerade för att komma i åtnjutande av olika ekonomiska och andra förmåner. Lösningen blev den nya diagnosen PTSD (Post Traumatic Stress Disorder), som i princip kunde appliceras på allt från förstoppning till panikångest och narkomani. Alla moderna krig har genererat nya psykiatriska diagnoser – Amerikanska inbördeskriget: nostalgi (hemlängtan), Första världskriget: granatchock, Andra världskriget: "Battle fatigue", Koreakriget: hjärntvätt, Vietnamkriget: PTSD och senast Gulfkriget: Gulf War Syndrome.

PARADOXALT NOG invaderades krigsveteranernas nyerövrade territorium snabbt av feministerna, som hävdade att otaliga, olyckliga kvinnor led av PTSD, försäkrade av förträngda minnen från juvenila sexövergrepp. Genom en formulering på åtta ord i definitionen på orsaken till PTSD i DSM ("Generally outside the range of usual human experience") kvalificerade sig plötsligen miljontals amerikaner som psykfall.

Andra modediagnoser har gått växlade öden till mötes – den narcissistiska personlighetsstörningen försvann abrupt 1968 för att återuppträda 1980 – ingen vet var den häckade under de 12 åren däremellan. En annan populär "papperskorgsdiagnos" är borderline, dit psykiatriker förvisar otrevliga, stökiga och svårbehandlade patienter.

Enligt National Institute for Mental Health är 24,1 procent eller 48,2 miljoner amerikaner mentalsjuka under en tolv månadersperiod. Psykiatrickerförbundet har med andra ord all anledning att förjådas. 1880 existerade bara sju sinnessjukdomar i USA: mani, melankoli, paresis, demens, dipso-mani och epilepsi. Genom DSM:s imperialistiska operationer åtnjuter vi nu 300 distinkta, mentala defekter och snart kommer antagligen "vardagslivets psykopatologi" vara allomfattande. Den som känner sig nedstämd kan glädja sig åt att DSM:s diagnostiska precision noga skiljer på mild depression (296:31) och moderat dito (296:32).

SVANTE FOLIN

Och vad kommer efter Y2K-buggen?

Det är bara i pilsnerfilmer som skojare har flackande blick. Bo Persson har läst en antologi om datasäkerhet.

Som bekant växer Prosec-branschen (protection & security) så det knakar. Till detta bidrar inte minst informationsteknologins snabba utbredning och därmed förenade risker för bedrägerier och databrott. Internationella, finansiella bedrägerier är en tillväxtbransch som bedöms komma att omsätta runt 300 miljarder svenska kronor i år. Om detta kan man läsa i en intressant konferensrapport från

Är hackers ett så stort hot som säkerhetsexperten påstår?

Telematik 2004: Ny teknik som drivkraft och hjälpmedel för finansiella bedrägerier, författad av Bengt Carlsson: www.teldok.org, via TELDOK 37.

I skriften refereras tolv bidrag, alla från säkerhetsexperten. I dessa personers egenintresse ligger inte att tona ned datasäkerhetshoten. Snarare får man utgå från att de överdrivs, jämför med millenniebuggen som gav intäkter i hundramiljardersklassen till konsulterna. När en sådan inkomstkälla sinar, ska man kanske inte förvänas över att nya hot uppenbarar sig som kan ta över efter det uttjänta.

Det finns alltså skäl att misstänka starka inslag av marknadsföring när Prosec-folket presenterar läget och ger råd om hur det ska hantearas.

I skriften ges exempel på IT-bedrägerier. Här spelar det ryska

problemet en framträdande roll. I ett annat bidrag berättas om den virtuella staten och dess ambassadörer och banker. Man får också veta att bedrägarerna för det mesta är insiders.

BOKENS FÖR VARDAGSLIVET matnyttigaste avsnitt är levererat av Raj Persaud och har titeln "Så tänker en finansiell psykopat". Han skriver att skojare sällan har flackande blick. De talar sällan snabbt och nervöst. Och de framgångsrika bedrägarerna är charmerande, med fördelaktigt utseende och uppträdande. I bedrägarens personlighetsprofil ingår flit, kreativitet, brist på skuldskänslor, frihet från rädsla och

misslyckas, impulsivitet, högt självförtroende på gränsen till arrogans samt en uppfattning om det rätta i att man får större utbyte för sina insatser än andra.

Att uppfattas som välatard är en stor tillgång för den som vill nå framgång i affärer. Och man kan lära sig se välatard ut. Men skenet bedrar ibland. Med Shakespeares ord: "That one may smile and smile and still be a villain."

Man kan också tänka sig den möjligheten att en medfödd svärmorsdrömslook i sig utgör ett incitament till skojeri, eftersom sådana personer gärna lär sig att världen vill bli bedragen.

BO PERSSON